

ความเห็นผิด

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๕๙

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “สถานที่ภาวนา”

กราบเรียนหลวงพ่อกี่เคารพ ผมมีเรื่องจะขอคำชี้แนะจากหลวงพ่อกี่คือ กระทบอยากทำสถานที่ภาวนา โดยการจัดสถานที่ให้เหมาะแก่การภาวนา เพราะบางที่กระทบไม่สะดวกไปภาวนาที่วัด ผมมีส่วนอยู่ มีลำไยในสวน มีต้นไม้ แต่อยากปลูกต้นไม้เพิ่มให้เหมือนวัดป่า แล้วสร้างที่พักเล็กๆ พร้อมทางเดินจงกรม ผมสามารถทำได้หรือไม่ครับ จะผิดไหมครับ

ถ้าผมจะไม่หาผู้ครองอีก เพราะผมเคยแต่งงานมีผู้ครองมาแล้ว และปัจจุบันหย่ากันมาสองปีแล้วและไม่มีลูก ก็มีผู้หญิงเข้ามาในชีวิตบ้าง พยายามจะจริงจัง แต่ผมก็อธิบาย การมีครอบครัวมันมีความสุขมากกว่าความสุข ผมให้เหตุผลว่า มาภาวนาดีกว่า เพื่อจะได้บุญกุศลหรือมรรคผล แต่ดูเธอจะงงๆ กับเหตุผลของผม โดยเธอเห็นว่า มีครอบครัวจะมีความสุขมากกว่าการอยู่คนเดียว เธอให้เหตุผลว่า เวลาแก่ตัวจะพึ่งใคร ใครจะมาดูแลเรา แต่ผมให้เหตุผลว่า เราจะมีโอกาสอยู่ถึงแก่กันหรือเปล่า พยายามให้เหตุผลว่า ไปปฏิบัติธรรมดีกว่า ผมพยายามเฉยๆ โดยคิดว่าเธอทนไม่ได้ เธอคงจะละความพยายามไปเอง ปัจจุบันผมรับราชการอยู่

ตอบ : นี่เขาว่านะ เขารับราชการอยู่ เขามีที่จะทำสวน เขามีสวนของเขา เขาจะทำสถานที่ปฏิบัติของเขา ถ้าทำสถานที่ปฏิบัติ ตอนนี้อยู่ปัจจุบันนี้มีคนจะทำสถานที่ปฏิบัติธรรมเยอะมาก แต่การทำสถานที่ปฏิบัติธรรมกับเราปฏิบัติธรรมแตกต่างกันนะ

ถ้าเราจะปฏิบัติธรรม เรามีสวน เรามีสถานที่ ถ้าเราจะปฏิบัติธรรมของเรา เราจะทำที่ปฏิบัติธรรมของเรา มันไม่เป็นภาระใคร แล้วมันไม่เป็นภาระเราด้วย ถ้าไม่เป็นภาระเรานะ เราทำสถานที่ปฏิบัติของเรา ถ้าเราปฏิบัติแล้วมีคนเห็นดีเห็นงามด้วยที่จะมาปฏิบัติกับเรา อย่างนี้เราก็โอเคใจ แต่ถ้าเราไปทำเป็นสถานที่ปฏิบัติมันเป็นภาระ มันเป็นภาระนะ

ในการประพฤติปฏิบัติ ในการปฏิบัติของเราสำคัญมาก ในการปฏิบัติของเรา ถ้าเรามีมรรคมีผลขึ้นมามันจะเป็นประโยชน์กับเรามาก แล้วนี่เวลาจะปฏิบัติขึ้นมามันต้องใช้เวลา มันต้องใช้ความหนักแน่น คือว่าไม่คลุกคลีใจ แต่ถ้าเราจะทำสถานที่ปฏิบัติ ไซ้ เราจะทำสถานที่ปฏิบัติ มันเป็นจิตใจสาธารณะนะ จิตใจสาธารณะ จิตใจเพื่อให้โอกาสคนอื่น จิตใจเป็นบุญกุศลว่าอย่างนั้นเถอะ แต่ภาระหน้าที่มันมากนะ

ภาระหน้าที่ ดุสิ เวลาเขาจะมาปฏิบัติขึ้นมา วันนี่วันศุกร์นะ อย่าเพิ่งปิดประตูนะ กว่าจะออก เวลาถึงนั่นสี่ทุ่มนะ เดี่ยวตีสองจะเข้านะ เดี่ยวเช้าจะออกนะ โอ้โฮ! เดี่ยวภาระมันเต็มไปหมดใจ นี่เราพูดถึงภาระ แต่ถ้าเราคิดว่าภาระอย่างนี้เรารับผิดชอบได้ มันอีกเรื่องหนึ่งนะ เพราะสถานที่ปฏิบัติธรรมเดี๋ยวนี้มันมี มีผู้ตั้งใจเป็นกุศลนะ ใจเป็นกุศล เขาทำธุรกิจของเขาแล้วชีวิตของเขามั่นคงแล้ว เขาเจียดเงินส่วนหนึ่งมาทำสถานที่ปฏิบัติธรรม มี หลายสถานที่ปฏิบัติธรรม เราเห็นข่าวอยู่ ที่ว่าพระเจ้าไปเทศน์ไปสั่งสอนกันนะ มันมี

มันปฏิบัติแล้วมันธรรมดาของโลกเนาะ โลกเรามันแบบว่าโลกนี้พร้อมอยู่เป็นนิจ ทุกคนก็มีความจำเป็นทั้งนั้นนะ ทุกคนเวลาจะมาปฏิบัติธรรม เวลาที่ตกทุกข์ได้ยากหรือว่ามีความทุกข์มากก็อยากมาปฏิบัติ เวลาปฏิบัติแล้วทุกคนก็จะมีภาระรับผิดชอบเยอะเยอะไปหมดเลย เวลาภาระหน้าที่รับผิดชอบเยอะเยอะไปหมด ทีนี้จะนั่งฟังแล้ว สถานที่ปฏิบัติธรรม พอดตกเย็นขึ้นมา ใครๆ ก็เอาแต่ความทุกข์มาเผยแพร่กัน เอาความทุกข์มาเจือจางกันนะ นั่งฟังแต่ความทุกข์คนอื่นแล้ว นี่ถ้าใจเป็นกุศลนะ นี่พูดถึงว่าจะทำสถานที่ปฏิบัติธรรม

เราเห็นด้วย เราเห็นด้วยกับคนที่เขาสามารถรับภาวะอย่างนี้ได้ เราเห็นด้วยนะ แต่ถ้ามันไม่เป็นภาวะที่เราจะรับผิดชอบได้ มันเป็นภาวะ มันเป็นภาวะมาก แต่ถ้าเราจะปฏิบัติธรรมนะ ลูกศิษย์เยอะมาก เวลาเขาบอกเลยนะ อยู่คนเดียวไม่มีที่ทางเดินจงกรม ทุกคนว่าตัวเองไม่มีที่ปฏิบัติไง ถ้าสถานที่ปฏิบัตินะ ถ้าเราหาของเรา เราจะปฏิบัติของเรา แล้วนี่มันเป็นภาวะ ถ้ามันเป็นภาวะนะ

“สถานที่ปฏิบัติธรรม ผมควรทำหรือไม่ จะผิดหรือไม่”

ไม่ผิด แต่เรารับภาวะนั้นได้หรือไม่ แล้วเป็นภาวะขึ้นไปนะ พอมันเปิดขึ้นมา พอเริ่มต้นใหม่ๆ มันก็มีคนมาปฏิบัติบ้าง แล้วพอนานไปๆ นะ ที่นี้เราต้องรับผิดชอบ ต้องซ่อมแซมดูแลรักษา โอ้โฮ! เป็นภาวะไปหมดเลย ทั้งๆ ที่ว่าเราทำของเราไว้อันสองอันก็พอ แล้วเราภาวนาของเราคนเดียว โอ้ย! สบาย ถึงเวลาแล้วเราภาวนาของเราเลย เอาตัวเองให้รอดได้ แล้วใครจะมาขอพึ่งพาอาศัยคนสองคนแล้วแต่ ถ้ามันจะมากขึ้นอะไรขึ้นนั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง ถ้ามันมากขึ้นนะ แต่เวลามันมีปัญหาที่ปัญหาขึ้นมา นี่ปัญหาเรื่องปฏิบัติธรรม

๒. เรื่องปัญหาที่ผู้หญิงเขามาจริงจังกับเรา แล้วเราไม่ยอมจริงจังกับเขา

ถ้าเขามาจริงจังกับเรานะ ตอนนี้เราไม่ยอมจริงจังกับเขา พอเวลามันผ่านไปจะมาเสียดายทีหลังนะ เวลาเขามาชอบเรา เราก็ไม่ชอบเขา ถึงเวลาเราจะไปชอบเขา คนอื่นก็ไม่ชอบเรา มันไม่พอดีทั้งนั้นนะ ถ้ามันไม่พอดีทั้งนั้น

ที่นี้เขาบอกว่า เขาเคยมีภรรยามาแล้ว แล้วเขาเคยหย่ามาแล้ว

นี่เคยหย่ามาแล้ว เราก็เห็นโทษของมันอยู่แล้ว ถ้าเห็นโทษของมันอยู่แล้วนะ ถ้ามันเป็นสดๆ ร้อนๆ แผลสดๆ ร้อนๆ มันยังจำใจ แต่ถ้าพอมันแผลเป็นขึ้นมา เดียวมันก็คิดประหวัดไป ร้อยแปดพันเก้า แต่เรามีสติปัญญาของเรา เวลาคุยกับเขานะถูกต้อง

เราเกิดมา เกิดมาเป็นสัตว์ร่วมโลก เราเกิดมาเป็นญาติกันโดยธรรมชาติ ถ้าเราเกิดมาแล้ว เรารู้จักกันได้ เราปรึกษาหารือกันได้ เราเป็นที่พึ่งอาศัยกันได้ แต่ถ้าเป็นภรรยาที่มันเป็นภรรยาเกินไปนะ เวลาคนมันใกล้ชิดไปแล้วเดี๋ยวมันก็จะมีผลกระทบไป ถ้ามีผลกระทบ เห็นไหม

การครองเรือนนี้แสนยาก การครองเรือนนี้ทุกข์มาก ความเป็นทุกข์ในการครองเรือน ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วิดทะเลทั้งทะเลเลย เอาปลาตัวเดียว

แต่ถ้าเราเป็นผู้พึ่งพาอาศัยกันได้แล้วมันไม่เหมือนการครองเรือนนะ อย่างไรก็ตามก็ไม่เหมือนกัน ไม่เหมือนกันหรอก แล้วเวลามันไม่เหมือนกันมันเป็นอีกเรื่องหนึ่ง นี่พูดถึงว่า อยู่ที่เรามีสติปัญญาอย่างน้อยแค่ไหน ฉะนั้น มีสติปัญญาอย่างน้อยแค่ไหนนะ มันก็วาสนาของคนไหนหวานอมขมกลืน เวลามันหวานอมขมกลืนไปแล้วมันก็เป็นเรื่องอย่างนั้นนะ แต่ถ้าเวลาอยู่ด้วยคนเดียว เราก็อยาก

อย่างที่ว่าเหตุผลของเขา มีครอบครัวมีความสุขกว่า อยู่คนเดียวไปแล้วเวลาแก่เฒ่าไป จะพึ่งพาอาศัยใคร เวลาแก่เฒ่าขึ้นมา แก่เฒ่ามีคู่ครองขึ้นมา คู่ครองเขาไม่ดูแลด้วย

เรานี้เป็นพระ ได้ยินเรื่องนี้มาเยอะ พ่อแม่มีลูกมีเต้ามหาศาลเลย แล้วลูกเต้ามันทิ้งๆ ขว้างๆ เจ็บช้ำน้ำใจมากกว่านั้นอีก

เวลาคนที่เขามีครอบครัวแล้วเขาไม่มีลูกใจ เขาเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ๆ เขาสองคนตายายไม่มีบุตรใจ แล้วเขาไปเฝ้าพระเทพฯ พระเทพฯ ไปได้ ที่ได้มันมีที่สงเคราะห์เลี้ยงคนแก่อยู่ เวลาแก่ไป แก่เป็นตำรวจ แก่ไปรักษาความปลอดภัย สุดท้ายแก่ก็ส่งสัย พอส่งสัยแล้วแก่ไปคู่มือหลังนะ พอเสร็จงานแก่แล้วแก่ไปโดยส่วนตัวนะ ไปเห็นคนแก่ ใจโฮ! เป็นที่สงเคราะห์ผู้เฒ่าผู้แก่ แล้วแกเองแกไม่มีลูก แกก็อยากมีลูกมาก แกก็ไปถามคนแก่ว่า บ้าๆ มีลูกไหม มี ตาๆ มีลูกไหม มี มีแล้วมันเอามาทิ้งไว้ที่สถานสงเคราะห์นี่

ความคิดเขาเกิด นี่เขาเล่าให้เราฟังเองนะ ความคิดเขารุ่งมานะ ตื่นตันใจขึ้นมาเลย เออ! เราไม่มีบุตรนะดีแล้วแหละ ถ้ามีเป็นอย่างนี้นะ เราจะเสียใจซ้ำสอง เราจะเสียใจสองเท่านะ

นี่เขาไม่มีบุตรเขาก็อยากมีมาก เขาอยากมีบุตรมากนะ เขาเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ นะ ตำรวจชั้นผู้ใหญ่แล้วเขาไม่มีบุตรเขาก็อยากมีบุตรมากๆ สุดท้ายแล้วโดยหน้าที่การงานต้องไปรักษาความปลอดภัยพระเทพฯ พระเทพฯ ไปสงเคราะห์ทางภาคใต้ เสร็จงานแล้วเขาก็ไป ไปถามนะ บ้ามีลูกไหม มี ตามีหลานไหม มี มีทั้งนั้นเลย แต่มันเอามาทิ้ง มันเอาแต่ตัวมันรอดกันนะ นั่นนะ นี่มันเป็นความเห็นของเขา นี่คนที่เขาไปเจอประสบอย่างนี้เขาก็มี

แต่นี่ว่าเวลาแก่เวลาเฒ่าแล้วใครจะดูแล

เวลาเราแก่เราเฒ่าขึ้นมา คนแก่ที่รักษาสุขภาพนะ เขาดูแลเขาจนวันตาย เขาดูแลตัวเขาเองได้หมด นี่เราไปคิดวิตกวิจารณ์กันไปไง เราวิตกวิจารณ์อยาก让别人มาดูแล เราดูแลตัวเองไม่ได้หรือไง ถ้าเราดูแลตัวเองได้ด้วย ยิ่งปัจจุบันนี้ ปัจจุบันนี้นะ ทางเทคโนโลยีทางการแพทย์เจริญ เรามีผู้รับดูแลเยอะเยอะไป แล้วถ้าไม่ดูแลนะ เดี่ยวเราไปลงในเว็บไซต์นะ ใ้อโฮ! คนทุกข์คนยากเปิดบัญชี เดี่ยวมาเต็มเลย ตอนนี้งำลังดังมาก อันนี้พูดถึง นี่พูดเป็นเกร็ดเฉยๆ

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา มันก็เรื่องของเรานะ นี่เรื่องของเรา เรื่องการจะเปิดสถานที่ปฏิบัติธรรม ถ้าเราจะปฏิบัติธรรม เราเห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์เลย แต่ถ้าจะเปิดสถานที่ปฏิบัติธรรมมันเอาการะ เอาความที่เราจะต้องไปบริหารจัดการไปตั้งค่อนหนึ่ง อย่างว่าครึ่งนะ ค่อนเลย แล้วที่นี้จะเดินจงกรมก็ห้วงแต่คนนู้น จะเดินจงกรมก็ห้วงแต่คนนี่ จะนั่งสมาธิแล้ว นู่นก็จะปิดไม่ได้ นู่นก็ยังไม่เปิดไม่ได้

ไม่มาเป็นพระสงฆ์จะรู้ บริหารวัดอยู่ นี่ขนาดอย่างนี้นะ วันศุกร์หกโมงเย็นปิดประตู ไม่อย่างนั้นมันจะมาบอกว่า รอก่อนได้ไหม สี่ทุ่ม มันจะให้รอกเปิดประตูให้มันนะ ปิดหมด ปิด

ทั้งนั้น ถ้าเวลาเปิดสถานที่ปฏิบัติธรรม ถ้ามันเป็นความเป็นภาระอย่างหนึ่ง แต่การปฏิบัติธรรมเห็นด้วย

ฉะนั้น ไอ้กรณีนี้ยิ่งเกิดมีผู้หญิงมาจริงจังกับเรา เพราะเคยมีภรรยามาแล้ว หย่าร้างมาแล้ว แล้วเราคิดว่าเราจะมาปฏิบัติธรรมแล้ว ให้จิตใจมั่นคง มั่นคงเข้มแข็งของเรา แต่ถ้ามันเป็นเรื่องการสงเคราะห์กัน เรื่องการมีน้ำใจต่อกัน เราคิดว่าควร เราควรมีน้ำใจกับสัตว์โลกทั้งหลาย เราควรมีประโยชน์ตรงนั้น นี่พูดถึงจะเปิดที่ปฏิบัติธรรม

ถาม : เรื่อง “การทำสังฆเภท”

กราบเรียนหลวงพ่อกี่เคารพ กระผมมีข้อสงสัยเรื่องสังฆเภท มีในเว็บไซต์ต่างๆ ในเว็บพันทิปก็ดี กล่าวว่่า “ธรรมยุตทำสังฆเภท” ผมอยากให้อหลวงพ่อช่วยอธิบายเพื่อคนที่สงสัยในเรื่องการแยกนิกายระหว่างมหานิกายกับธรรมยุต แต่ถ้าสังฆเภท ฆราวาสทำกับพระทำอย่างไรเป็นสังฆเภท

แต่ในความเข้าใจของผมเอง ผมว่าไม่ได้เป็นสังฆเภท เพราะพระธรรมยุตบวชใหม่ในนิกายสีมากัลยาณีนี้อีก่อนแล้ว ผู้ที่บวชก็มีความเห็นเป็นสัมมาทิฐิ ซึ่งต่างกับความเห็นของพระเทวทัตที่แยกสงฆ์ออกไปจากความถูกต้องไปเป็นความเห็นผิด ซึ่งข้อเท็จจริงแตกต่างกันกับกรณีของพระธรรมยุต ผมเลยวินิจฉัยว่า การที่แยกมาเป็นธรรมยุตไม่เป็นสังฆเภท

ตอบ : อันนี้คำถามเนาะ ถ้าไม่เป็นสังฆเภทมันก็จบแล้วไง เพราะมันไม่เป็นสังฆเภท

ฉะนั้น เขาบอกว่า ถ้าเวลาสังฆเภทๆ ไอ้กรณีนี้มันเป็นกรณีที่ว่าเหน็บแนมกันมาตลอด เป็นการเอามาเสียดสีกันมาตลอด การเสียดสี เพราะคนที่มีกิเลสมาก คนที่มีอิจฉาตาร้อนในใจ มันก็คิดว่ากันไปไง

แต่ถ้าคนที่เป็นธรรมๆ อย่างเช่นเรา เราจะบวชนี่นะ เราเคยบวชมหานิกายมาแล้ว เราเป็นคนโพธาราม ไม่มีธรรมยุตหรอก เราบวชมหานิกายมาแล้ว พอบวชเสร็จแล้วพ่อแม่ขอรับรองให้สึกก็สึกไป แล้วเวลามีปัญหา เราจะมาบวชใหม่ นี่เราเลือกเอง เราเลือกเอง เพราะมหานิกาย

เราก็บวชมาแล้ว เยอะแยะไปหมด เราเคยอยู่กับมหาณิกายมา มหาณิกายพยายามจะบอกเลยว่า ธรรมยุตเป็นแค่เศษเสี้ยว เป็นผู้ที่เห็นแก่ตัวร้อยแปด เราอยู่กับมหาณิกายมา มหาณิกายกรอกหูเรามาเยอะเลย เราก็รับรู้ไว้ เพราะตอนนั้นเราบวชแบบประเพณี บวชแบบวิญญูมนั้นก็ไม่ว่าอะไรหรอก เขาว่าอย่างไรก็ตามกันไป แต่ก็ไม่ได้เชื่อถืออะไรทั้งสิ้น แต่ก็ฟังไว้ เพราะเราเป็นบุคลากรในฝ่ายนั้น

แต่เวลาเราจะมาบวชอีกที่เราคิดว่าถ้าบวชแล้วเราต้องการหาครูบาอาจารย์ เราเคยศึกษาประวัติของหลวงพ่อบ้าน ที่เวลาไปบวช เวลาบวชแล้ว ถ้าบวชแล้วออกอุตุคงต้องบิณฑบาตกับเทวดา ต้องนอนอยู่ห่างหมู่บ้านหนึ่งกิโลเมตร

เราก็คิดนะ เออ! ถ้าอุตุคงแบบนี้สงสัยตายแน่ๆ เลย เพราะคนอย่างเราเทวดาไม่มาใส่บาตรหรอก คนยังไม่อยากจะได้เลย เอาเทวดาที่ไหนมาได้ อดตายแน่ๆ เลย

แต่พอมาอ่านประวัติหลวงปู่มั่นนะ ท่านอยู่แบบมนุษย์ อยู่แบบคนนี่ไง ปฏิปทาของพระกรรมฐาน พอเราอ่านแล้ว เออ! อย่างนี้เราทำได้ อย่างนี้เราทำได้

ที่เราเลือก เราเลือกเพราะว่าแนวทาง เราเลือกแนวทางที่ปฏิบัติ แนวทางที่มีคนชักนำ เราเลือกกว่าที่มีครูมีอาจารย์ เหมือนเวลาคนป่วย คนป่วยเราไปโรงพยาบาลไหนที่มีหมอ หมอที่มีความชำนาญ เราก็อยากไปโรงพยาบาลนั้นใช่ไหม เวลาใครเจ็บไข้ได้ป่วยในประเทศไทยก็จะไปศิริราช อย่างอื่นไม่เอา เอาศิริราชเพราะอะไร เพราะมันมีหมอนี่น่าเชื่อถือที่น่าไว้วางใจ

นี่เวลามาบวชเหมือนกัน เวลาบวชเราก็บวชธรรมยุต เพราะธรรมยุตมีครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมยุต แต่เราก็ไม่รู้ว่าธรรมยุตกับมหาณิกายมันมาอย่างไร เราก็ไม่รู้ ตอนบวชใหม่ๆ ไม่รู้หรอก เราไม่รู้เรื่อง เราไม่รู้เรื่อง เขาบอกว่าธรรมยุตทำสังฆเภทๆ

ถ้าธรรมยุตทำสังฆเภทนะ เกรสสมาคม กฎหมายมันต้องบังคับใช้ไง เราบอกว่า เลิกพูดกันเสียที เพราะในเกรสสมาคมมันมีธรรมยุตกับมหาณิกายอยู่ร่วมกัน แล้วมาอยู่ร่วมกันแล้ว กฎหมาย คูสิ พรบ.สงฆ์เขารับรอง พรบ.สงฆ์เขารับรอง รับรองเถรวาท รับรองธรรมยุต รับรอง

มหานิกาย ถ้ามันผิด มันเป็นสิ่งสมมุติ แสดงว่ากฎหมายนี่รองรับของผิดกฎหมายหรือ กฎหมายมันยอมรับความผิดกฎหมาย มันเป็นไปได้ไหม

นั่นมันเป็นสงฆ์ไทย มันอยู่ในสงฆ์ไทย อยู่ในการยอมรับโดยกฎหมาย กฎหมายยอมรับ กฎหมายบังคับใช้ว่าในเมืองไทยมันมีพระประเภทใดๆ ถ้ามันผิด กฎหมายก็ต้องบังคับใช้สิว่ามันผิด ผิดก็ต้องลงโทษ นี่กฎหมายเขารองรับ มันจะผิดตรงไหนล่ะ มันไม่ผิด มันไม่ผิด ถ้ามันผิดมันต้องมีผลรองรับตรงนั้น แล้วถ้ามันไม่ผิด มันไม่ผิดแล้ว

เขาก็บอกว่า เป็นการแยกสงฆ์

มันน่าเห็นใจนะ เวลาอย่างเช่นเราเจ็บไข้ได้ป่วยเราไปโรงพยาบาล เราก็อยากมีหมอที่ดี มีเครื่องมือแพทย์ที่ดี นี่ก็เหมือนกัน ผู้ที่บวชมาแล้ว บวชมาแล้วก็อยากจะมีแนวทางในการปฏิบัติ อยากมีครูบาอาจารย์ พระจอมเกล้าฯ ท่านบวชแล้วท่านก็อยากปฏิบัติของท่าน ท่านอุทิศคณะ ท่านพยายามสร้างทำคุณงามความดีของท่าน สุดท้ายแล้วท่านก็ต้องสึกไปเป็นพระจอมเกล้าฯ นี่ไง แล้วท่านตั้งมาด้วยอำนาจวาสนาบารมี มันก็เป็นคณะธรรมยุตมา

เราจะบอกว่า ทั้งธรรมยุต ทั้งมหานิกาย มีทั้งดีและเลว พระที่ดีๆ ในมหานิกายก็เยอะ พระธรรมยุตที่เป็นพระดีๆ ก็เยอะ แต่ธรรมยุต ไม่ใช่ว่าธรรมยุตจะดีทั้งหมด เพราะในสังคมของคน คนมีทั้งดีและชั่วปนกัน คนมีทั้งดีและเลวปนกัน ไม่มีว่าถ้าตีตราธรรมยุตแล้วต้องเป็นพระดีหมด ตีตราเป็นมหานิกายต้องพระดีหมด ถ้ามันดีหมด ตำรวจก็ไม่ต้องจับ ตำรวจพระก็ไม่ต้องมีเข้าบิณฑบาตขึ้นมามันก็จะไม่ไปยื่นรอกันอย่างนั้น เพราะมันบวชแล้วต้องเป็นคนดี แต่มันบวชมาแล้วมันก็มีดีและชั่ว

ฉะนั้น ใ้ตราเนี่ย หลวงปู่มั่นท่านบอก ธรรมยุต มหานิกาย ไ้มั่นก็ยังชี้ชื่อ ธรรมยุต มหานิกาย มันก็แค่ชื่อ แค่นี้ชื่อ แบรนต์มันทำให้คนดีไม่ได้หรอก มันจะดีจะชั่วมันอยู่ที่พฤติกรรม อยู่ที่มีการประพฤติปฏิบัติ อย่าเอาตรงนั้นมาอ้างอิง เราไม่รับประกันว่าธรรมยุตดีหมดนะ แต่เขาบอกถ้าเป็นสิ่งสมมุติ ถ้าเป็นสิ่งสมมุติแล้วมันจะปิดกั้นมรรคผล

ดูหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นเราเป็นพระอะไร หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติ
 มา ใครจะพูดอย่างไรมันเรื่องของเขา เราพยายามจะไม่พูดถึงเรื่องนี้ เพราะถ้าพูดถึงเรื่องนี้แล้ว
 มันเป็นการตอกลิ้ม เป็นการแบ่งแยกใจ แต่เราเชื่อของเรา เราเชื่อของเราว่าหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่
 มั่นท่านเป็นพระอรหันต์ หลวงปู่แหวน หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่ขาว หลวงปู่พรหม อาจารย์สิงห์ทอง
 หลวงปู่ลี เราเชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เราเชื่อ เราเชื่อเพราะอะไร เราเชื่อเพราะเราคลุกคลีอยู่กับ
 ท่าน เราได้ฟังเทศน์ท่าน เราได้ฟังธรรมของท่าน ท่านเป็นคนที่ทำให้เรา ท่านเป็นคนที่แนวทาง
 คนที่ไม่เคยไปผ่านทางนั้นจะชี้แนวทางได้อย่างไร

ดูสิ วิศวกรรม เขาจะเจาะภูเขาเจาะถ้ำ เขาจะขุดอุโมงค์ เขายังต้องมีทางวิศวกรรมของ
 เขา ต้องมีการคำนวณของเขา ในการเจาะอุโมงค์ระหว่างสองอุโมงค์ ระหว่างภูเขาเจาะมาชน
 กันพอดี เขาคำนวณของเขา

นี่ก็เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ของเราท่านจะมาภาวนาในทางจิต ท่านมีแนวทางของ
 ท่าน ท่านมีแนวทางของท่าน แล้วบอกสังฆเภทๆ

สังฆเภทอะไร พระอรหันต์เต็มเลย สังฆเภท เห็นไหม ตั้งแต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น
 ตั้งแต่หลวงปู่แหวน หลวงปู่ขาว หลวงตา หลวงปู่พรหม พระอรหันต์ทั้งนั้น

โดยทางกฎหมาย โดยทางกฎหมายเรื่องธรรมยุตทำสังฆเภทๆ ทางกฎหมาย กฎหมาย
 ก็รองรับอยู่แล้วว่าไม่เป็นทางกฎหมาย จบ ถ้าทางกฎหมายจบแล้วไม่ต้องมาเสียดสี ไม่ต้องมา
 ตอกลิ้ม ไม่ต้องมาแบ่งแยก

ในทางพฤติกรรม ในทางพุดินัย ในการประพฤติปฏิบัติ ในความเป็นจริง ในความเป็น
 จริงครูบาอาจารย์ของเราท่านสำเร็จมามหาศาลเลย ในทางของเราๆ แล้วเวลาสำเร็จมาแล้ว
 สำเร็จก็สำเร็จเฉพาะผู้ที่ปฏิบัติ สำเร็จเฉพาะครูบาอาจารย์ ไม่ใช่ธรรมยุตสำเร็จ

ธรรมยุตไม่สำเร็จ เพราะธรรมยุตเป็นธรรมยุต ธรรมยุตเป็นแบรนต์ ธรรมยุตเป็นชื่อ แต่
 คนที่สำเร็จ คนที่สำเร็จคือหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นใจ คนที่สำเร็จๆ คือครูบาอาจารย์ที่ท่าน

ปฏิบัติจริงใจ ถ้ามันสำเร็จ มันสำเร็จอย่างนั้น สำเร็จเพราะการกระทำดี เพราะทำคุณงามความดี มันไม่ใช่สำเร็จเพราะธรรมยุตหรอก มันสำเร็จเพราะท่านทำของท่านดี

เวลาหลวงปู่มัน ดูลิ เวลาท่านสั่งสอนท่านบอกว่ามันก็แค่นี้ มันก็แค่นี้ ทำดีมันก็ได้ดีทั้งนั้นนะ ใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว แล้วนี่ก็เหมือนกัน มันก็แค่นี้ ถ้าแค่นี้

เขาบอกทำสังฆเภท นี่เขาพูดนะ ระหว่างธรรมยุตกับมหานิกาย แล้วเขาถามว่า สังฆเภท ฆราวาสทำและพระทำ อย่างไหนเป็นสังฆเภท

ถ้ามันยุแห่ ถ้ายุแห่ ถ้าโยมทำ ถ้าเป็นฆราวาสทำ ฆราวาสก็ยุแห่ให้พระแตกแยกนั้นแหละ เขาบอกต้องเป็นพระเท่านั้นถึงเป็นสังฆเภท ในธรรมวินัยไง เพราะพระเป็นคนทำอย่างเทวดาทัด เทวดาทัดเขามีเป้าหมายของเขา เขามีจิตใจ พอจิตใจระลึกรู้คิดจะทำ สิ่งเป็นฉนวนโลกีย์ของเขาหายหมดเลย เขาเหาะเหินเดินฟ้าได้นะ เขาทำอะไรก็ได้ เวลาเขาคิดปั๊บ ญาณเสื่อมหมดเลย ฉนวนของเขา ปัญญาของเขาเสื่อมหมดเลย เขาทำอะไรไม่ได้เลย นี่เวลาถ้าทำสังฆเภทมันแบบนั้น

แล้วนี่บอกทำสังฆเภทๆ ดูครูบาอาจารย์เราสิ หลวงปู่มันเทศนาว่าการอยู่เชียงใหม่ สี่ทุ่มมาแล้ว เทวดามาแล้ว พรหมมาแล้ว เวลาเทวดามาใส่บาตรหลวงปู่ชอบอย่างนี้ เทวดามาเอาอาหารทิพย์จะมาลูบไล้ร่างกายหลวงปู่ชอบอย่างนี้ แล้วเรื่องอย่างนี้นะ หลวงตาท่านรู้อยู่เต็มหัวอก เวลาประวัติหลวงปู่มันท่านไม่เคยเขียนเลย ท่านไม่ระบุชื่อ ท่านเอาแต่คุณธรรม เอาแต่ความดีนั้นมาเปิดเผย

นี่เหมือนกัน นี่พูดถึงถ้ามันยืนยัน มันยืนยันกันอย่างนี้ มันยืนยันพฤติกรรมไง ยืนยันโดยพุดินัย พุดินัยว่ามันเป็นสังฆเภทจริงหรือไม่จริง ถ้าเป็นสังฆเภทจริง สมายังทำไม่ได้เลย ไม่มีสมายังเลย ได้แต่ไปกว้านเอาฟืนเอาไฟมาเผาใจของตนแล้วก็เที่ยวโพนทนาไปว่าตัวเองมีคุณธรรมๆ โพนทนาไปแล้วมันได้อะไร มันไม่มีความจริงในใจเลย

แต่ครูบาอาจารย์ของเรา หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเราอยู่ในป่าในเขาเจียบกริบ มีแต่พวกเราไปแสวงหา พวกเราแสวงหา พวกเรามีศรัทธามีความเชื่อของเรา พวกเราแสวงหา แสวงหาความจริงใจ นี่ความจริงมันเป็นแบบนี้ ความจริงเขาไม่โฆษณาชวนเชื่อ ความจริงเขาไม่ต้องมาโฆษณา ความจริงมันเป็นความจริง กลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมหอมทวนลม

แต่นี้มันมาเสียดสีกันนะ มันมาพูดกันนะ เรื่องสังฆเภทๆ นะ สังฆเภทก็พูดไป สังฆเภทมันมีผลของมัน มันมีผลของมันในการปิดกั้นมรรคผล มันทำให้หัวใจนั้นเข้าสู่ธรรมไม่ได้ มันมีเหตุมีผลของมันในความเป็นสังฆเภท นี่เวลามันพูดกันว่าสังฆเภทๆ แต่ครูบาอาจารย์ของเราทำกันแล้วผลมันตรงข้ามหมดเลย ผลมันตรงข้ามหมดเลย

นี่พูดถึงนะ จริงๆ เราไม่อยากลงรายละเอียด ไม่อยากลงไป ลงไปแล้วมันแก้ได้หมดนะ เวลาคำพูดมันแก้ได้หมด แล้วมันก็มีอย่างนี้มาตลอดใจ แต่ที่พอมีอย่างนี้มาตลอด มันก็อย่างว่าแหละ บางทีมันก็เป็นการโยนหินถามทางแห่ไปเรื่อยๆ เพราะตัวเองทำไม่ได้ใจ แต่ถ้ามันทำได้ๆ นะ มันก็จบ

นี่ความเห็นของเขา เขาบอกเขาเป็นนักกฎหมายนะ เขาถาม แล้วเขาก็มีความเห็นของเขาว่ามันไม่เป็น

ถ้ามันไม่เป็น เราก็ไม่เป็น คือเขาแห่ เวลาเขาแห่นะ เราอยู่กับหลวงตา หลวงตาท่านจะพูดบ่อย ถ้าอะไรมันเป็นประเด็นขึ้นมา เราอย่าไปยุ่งกับเขา บอกว่า ถ้าไปแห่ก็บอกว่ามันเหม็นนะ มูตรคูถมันเหม็น ยิ่งไปเชี่ย กลิ่นมันยิ่งไปใหญ่

ไฉนี้ก็เหมือนกัน เขาจะพูดให้คนสนใจในพฤติกรรมของเขา เขาจะสนใจว่าจะจุดประเด็นนะ จะทำให้มันเป็นประเด็น แต่ถ้าเราไม่เอาให้มันเป็นประเด็น เราไม่ไปสนใจมัน มันก็ต้องจางไป แล้วมันก็ทำอย่างนี้ มันไม่มีอะไรจะทำ งานว่างเกินไปไง อย่างของเรา เราจะแสวงหาหัวใจของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะเอาความจริงของเรา

ฉะนั้น กรณีอย่างนี้มันมีของมัน มันเป็นความเห็นของเขา สังคมเป็นอย่างนั้น แล้วเวลาใครจะมาทำความดี ใครจะทำคุณงามความดีมากขึ้นไปหน่อยหนึ่งมันก็จะเกินหน้าเกินตา

ในมหานิกายในสายหลวงปู่ชา ผู้ที่ปฏิบัติก็เยอะ ในมหานิกายที่ไปอยู่กับหลวงปู่มั่นนะ หลวงตาท่านไปเยี่ยมแถวปากช่องเยอะแยะ ถ้าทำดีๆ นะ คนที่ทำดีๆ เพียงแต่ว่าเวลาคนไปทำดีแล้วนะ อย่างเช่นหลวงปู่ขาว หลวงปู่ฝั้น ท่านเป็นมหานิกายมาทั้งนั้นนะ สมัยนั้นทางอีสานมีแต่มหานิกาย เพราะธรรมยุตยังไม่เจริญไง

แล้วสุดท้ายแล้วหลวงปู่ฝั้นท่านไปอยู่กับหลวงปู่มั่น ไปอยู่กับหลวงปู่มั่นคือว่าท่านอยากจะประพฤติปฏิบัติแล้วมีแนวทางท่านสั่งสอนไง นี่ครูบาอาจารย์เล่าต่อๆ กันมา แล้วท่านก็ได้ประโยชน์ ได้ประโยชน์จากหลวงปู่มั่นมหาศาลเลย เพราะหลวงปู่มั่นเป็นคนชี้ทางให้ท่าน

เวลาคนไข้ไปหาหมอ หมอให้ยา หมอดูแลเราทุกอย่างเลย แล้วเวลาหมอแก่เฒ่าเพราะอะไร เพราะถ้าเป็นนานาสังวาส ห้ามอยู่ ห้ามร่วม ห้ามกินห้ามนอนร่วมกัน ถ้าห้ามกินห้ามนอนร่วมกันนะ หลวงปู่ฝั้นท่านได้ประโยชน์จากหลวงปู่มั่นแล้วท่านจะตอบสนองบุญคุณหลวงปู่มั่นนะ อย่างเช่นรับพระเคนอย่างนี้ อย่างเช่นรับพระเคนยาแล้วถวายท่าน อยากจะสนองตอบท่านนะ ท่านคิดของท่านอย่างนี้ท่านถึงได้มาอุบัติเป็นธรรมยุต

หลวงปู่ฝั้นท่านพูดเอง ท่านพูดให้ลูกศิษย์ของท่านฟังเองบอกว่า เราได้ประโยชน์จากท่านมหาศาลเลย แล้วเราจะตอบแทนบุญคุณท่านบ้าง เราจะมีกตัญญูกับท่านบ้าง แต่เราทำอะไรไม่ได้ เพราะอะไร เพราะสุภาพบุรุษ ถ้าเป็นมหานิกาย เขาว่าเขาก็เป็นมหานิกาย ถ้าเป็นธรรมยุต เขาก็ว่าเป็นธรรมยุตถือวินัยแตกต่างกัน เพราะถือวินัยแตกต่างกันเลยเป็นนานาสังวาส เป็นนานาสังวาส เธอจะอยู่ร่วมกัน กินร่วมกัน นอนร่วมกันไม่ได้ ฉะนั้น นานาสังวาสเขาอยู่ด้วยกัน อยู่ด้วยกัน แต่เขาแยกกันอยู่

อย่างเช่นของเรานะ ญาติของเราหลังๆ ก็ไม่ได้นอนร่วมกันอยู่แล้ว เวลาฉันก็ฉันบาตรใครบาตรมัน มันก็ไม่ต้องอยู่ด้วยกันอยู่แล้ว เวลาลงอุโบสถ อุโบสถก็แยกกันลง แต่มันก็ทำ

กิจกรรมของตนเหมือนกันทั้งนั้นนะ เพราะว่ามันาสังวาส ห้ามอยู่ ห้ามนอน ห้ามกินร่วมกัน ห้ามหมด ห้ามอยู่ไหนๆ ห้ามมันอยู่ในธรรมวินัยไง

ฉะนั้น เวลาหลวงปู่มันท่านลงอุโบสถ เวลาท่านฝึกหัดพระมหานิกายเป็นพระดีๆ เยอะแยะเลย แต่เวลาจะลงอุโบสถ ท่านก็ลงอุโบสถเฉพาะท่าน ลงอุโบสถ แล้วพวกนั้นให้แยก ลงอุโบสถ นี่ไง ท่านทำๆ ก็มีคนบอกว่าพระยังแบ่งแยก

คนดีๆ นะ เวลามันขับรถในกรุงเทพฯ ไม่มีไฟเหลืองไฟแดง คนอื่นเขาจอดกันหมด มันฝ่าไปหมดเลย ไฟเหลืองไฟแดงมันเป็นกติกาทิศทางสังคม ธรรมและวินัยมันเป็นกติกาศาสนาของวิญญูะเลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เทวดา อินทร์ พรหมก็เข้าใจเรื่องนี้ เวลาเทวดา อินทร์ พรหมจะมาฟังเทศน์หลวงปู่มัน จะฟังเทศน์บทอะไร จะฟังเทศน์เรื่องอะไร

เทวดามาเตือนหลวงปู่มันไง บอกเวลาท่านจะมาพบหลวงปู่มันนะ พระเวลานอน นอนไม่สำรวมระวัง แล้วหลวงปู่มันก็มาบอกพระไง แก่กับเทวดาก่อน บอกพระนอนหลับ นอนหลับ มันก็ขาดสติ มันก็นอนธรรมดาอย่างนั้นนะ

อ้าว! ถ้าอย่างนั้นก็นอนในที่ลับหน่อย อย่าให้มันประเจิดประเจ้อ

นี่มันเป็นกติกาศาสนาของวิญญูะ ถ้าเป็นกติกาศาสนาของวิญญูะ แล้วครูบาอาจารย์ของเราถ้าถือธรรมวินัยคือเคารพวินัย ที่เวลาหลวงปู่ท่านบอกเลย “เหยียบหัวพระพุทธรูปไปแล้วแสดงธรรม”

นี่ไง ธรรมวินัย ธรรมวินัยเป็นศาสดาของเรา ธรรมวินัยนี้ห้ามไว้ไง หลวงปู่มัน ท่านเคารพ ท่านเคารพพระพุทธรูปเจ้า ครูบาอาจารย์ของเราถ้ามีคุณธรรมในใจ ท่านเคารพพระพุทธรูปเจ้า เคารพพระพุทธรูปเจ้าก็คือเคารพธรรมวินัย ธรรมวินัยบัญญัติไว้ อยากรู้ก็ทำตามนั้น

แต่จิตใจของเราไม่ถือสากัน จิตใจของเรามีน้ำใจต่อกัน แต่สิ่งที่บัญญัติไว้ บัญญัติไว้ นั่นก็เคารพ ก็แค่นั้น แล้วก็ออกไปก็ “แหม! มันแบ่งแยก”

ไอ้คนพุดนั้นแหละมันแบ่ง ไอ้คนที่ทำเขาไม่ได้แบ่ง เขาทำคุณงามความดีของเขา นี่พุดถึงในความเห็นของสังคม ความเห็นของโลก ปัญญาของเราไม่เท่าทันครูบาอาจารย์เราหรอก ปัญญาของเรา ความรู้สึกนึกคิดเราไม่ทันท่านหรอก ท่านทำของท่านเป็นประโยชน์กับท่าน

นี่พุดถึงว่าธรรมยุตทำสังฆเภท

ไม่ แต่ท่านจะทำคุณงามความดีของท่าน ท่านจะเป็นแบบอย่างของท่าน แล้วเวลาหลวงปู่เจี๊ยะท่านพุด เวลาหลวงปู่มั่น เพราะหลวงปู่เจี๊ยะอยู่กรุงเทพฯ หลวงปู่มั่นอยู่ที่เชียงใหม่ เวลาท่านจะลงมา หลวงปู่เจี๊ยะถามว่าทำไมออกจากเชียงใหม่

จะไปเอาหมู คือจะไปสร้างศาสนทายาท เพราะอยู่ที่เชียงใหม่ พระตามขึ้นไปแต่มันน้อย ถ้าลงมาทางภาคอีสานนี่พระเยอะ แล้วมันเป็นสัปปายะ มันเป็นสถานที่ ท่านลงมาเพื่อเหตุนี้ไง

เวลาท่านลงมา ท่านลงมาเพื่อประโยชน์ทั้งนั้นนะ ท่านทำประโยชน์ๆ มันทำประโยชน์กับศาสนา แล้วก็เพราะมีครูบาอาจารย์เราแหละ มันถึงทำให้ฟื้นฟูในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเราไม่ได้ฟื้นฟูการปฏิบัติขึ้นมาะ มันยังต่างคนต่างจมอยู่ในมูตรในคุณนั้นนะ นี่มันจะดีขึ้นมาๆ ท่านจะปฏิบัติของท่าน

ฉะนั้นบอกว่า ธรรมยุตทำสังฆเภท

ไอ้กรณีอย่างนี้ เพราะเราก็เกิดไม่ทัน เราก็เกิดไม่ทัน ไม่มีใครเกิดทันหรอก แต่ถ้ามันเกิดสภาวะแบบนั้นมันเป็นปัญหาสังคมอย่างนั้น สังคมอย่างนั้น

เขาชวนชวายเป็นคุณงามความดีกันมา แล้วเวลาทำคุณงามความดีกันมา แล้วสังคมไทยกฎหมายยอมรับหมด เกรสภาค ในพรบ.สงฆ์ก็ยอมรับทั้งนั้น เพราะในรัฐธรรมนูญสิทธิของความเป็นมนุษย์ มนุษย์จะนับถือศาสนาใดที่ในการรับรองของกฎหมายไทย กฎหมายไทยยอมรับ ยอมรับก็ศาสนาละ มีพุทธ อิสลาม คริสต์ ซิกข์ นี่เวลาที่กฎหมายนี้ยอมรับ แล้ว

กฎหมายยอมรับก็มีสิทธิตามกฎหมาย แล้วนี่กฎหมายยอมรับ ธรรมยุตยอมรับหมด แล้วมันผิดตรงไหนล่ะ มันมีอะไรผิด

มีแต่อิจฉาละผิด อิจฉามันบอกว่าผิด แต่กฎหมายมันบอกว่าถูก แล้วพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติยิ่งยอดเยี่ยมใหญ่เลย พระครูบาอาจารย์ในสมัยกึ่งพุทธกาลที่มีชื่อเสียง พระป่าทั้งนั้นนะ แล้วไม่ใช่มีชื่อเสียงขึ้นมาด้วยหน้าม้า ไม่ใช่มีชื่อเสียงขึ้นมาด้วยการเียนยกกัน

มีชื่อเสียงขึ้นมาด้วยสังคมยอม สังคมยอม ยอมสยบให้กับธรรมของหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ก็เลยยอมสยบให้กับคุณธรรมของท่าน แล้วมันจะสังฆเภทที่ไหนล่ะ มันเป็นไปได้ไม่ได้ ใส้สังฆเภทๆ มันพูดไปเอง มันไม่จริงหรอก ฉะนั้น ถ้ามันเป็นความจริง มันเป็นความจริงอย่างนี้ นี่พูดถึงความเห็นนะ

จริง ๆ กรณีนี้เราไม่ค่อยพูดถึงมาก เพราะหลวงตาฝึกมา หลวงตาบอกว่า ชี้ อย่าไปเชี่ยมัน ท่านเน้นย้ำกับเราบ่อย อย่าไปยุ่ง เราอย่าไปยุ่งนะ เราทำคุณงามความดีของเรา เราทำคุณงามความดีของเรา เราทำคุณงามความดีของเรา ท่านเน้นย้ำตรงนี้ตลอด ท่านเน้นย้ำมาตลอด

ถ้าเมื่อก่อนเรามันก็เป็นธรรมดาของคนประสพการณ์น้อยๆ เนาะ เรายังอายุน้อยอยู่ มันก็แบบอยากจะชัดเจนอยากแจ่มแจ้ง แต่เวลาครูบาอาจารย์ของท่านมีประสพการณ์ รัตต์ญญู ท่านอยู่ล่องราตรีมานาน มันลึกลับซับซ้อนนะ มันเป็นปัญหา ถ้าพูดถึงทางโลกเขาบอกเป็นการเมือง เป็นการเมืองเป็นการฉ้อฉล เราเข้าไปเราก็เข้าไปติดกับเขาเปล่าๆ เราทำ ความดีของเราๆ นี่เพราะเหตุนี้

ฉะนั้นถึงบอกว่า เรื่องอย่างนี้จริงๆ ไม่ค่อยอยากพูดถึงเลย ไม่ค่อยอยากพูดถึงเลย แต่วันนี้เขาพูดออกมา เขาถามมา เขาถามมาว่า เขาเป็นนักกฎหมายด้วย แล้วเขาก็คิดว่ามันไม่เป็นด้วย แต่เขาอยากจะฟังความเห็นเราบ้าง

ถ้าฟังความเห็นของเราบ้าง เขาเป็นนักกฎหมาย เขาเลยบอกเลย กฎหมายยอมรับ
 ธรรมยุตนะ มันผิดตรงไหนล่ะ อ้าว! ถูกต้องตามกฎหมาย ถูกต้องตามพจนินัย ตามนิตินัย
 ถูกต้องหมดเลย

แต่ไอ้ที่มันพูดๆ มันบอกว่าดีเด่น มันเข้าใจเรื่องธรรมะใหม่ รู้จักสมาธิ รู้จักปัญญาใหม่
 รู้จักภาวนามยปัญญาใหม่ รู้จักบุคคล ๔ คู่ที่จิตมันพัฒนาขึ้นไปจนมันทำลายภวาสวะทำลาย
 ภพ มันรู้จักใหม่ ไอ้ที่ว่ามันถูกต้องดีงามรู้จักใหม่

แต่ไอ้ที่ว่าทำผิดๆ ท่านทะลุปรุโปร่งหมดล่ะ หลวงตาเทศน์แจ่มแจ่มมาก เวลาเทศน์นะ
 ครูบาอาจารย์ท่านเทศน์เอานิพพานมาแผ่ให้เห็นเลย เวลาเราฟังเทศน์ขึ้นมา เวลาหลวงตาท่าน
 ฟังเทศน์หลวงปู่มัน นิพพานหีบเอาได้เลย เพราะหลวงปู่มันท่านพูดออกมาจากใจของท่าน
 ท่านพูดถึงความจริงในใจของท่าน บอกนิพพานหีบจับได้เลย แต่พอท่านเทศน์จบเท่านั้น
 นะ มีดตีตื่อเลย คิดเองไม่ได้ คิดเอง ความฝันเองไม่ได้ แต่คนเป็นบอก อู้ฮู! มันจะหีบจะเก็บ
 เอาเลย นี่ครูบาอาจารย์ของเรา ครูบาอาจารย์ของเราท่านสมบุกสมบันมา ท่านทำของท่านมา

ฉะนั้น เพียงแต่ว่า อย่างเช่นหลวงปู่มันท่านพูด เห็นใหม่ มันก็แค่นั้น ครูบาอาจารย์ของ
 เราท่านไม่ถึงไม่สา ท่านเมตตาพวกสัตว์โลกด้วย ถ้าเมตตาสัตว์โลกนะ ฉะนั้น เราเป็นลูกศิษย์
 ครูบาอาจารย์ไฉ่ เราฟัง รับรู้ แล้วเก็บไว้ในใจ

พยายามจะไม่พูดนะ เรื่องนี้พยายามหลีกเลี่ยงๆ มาตลอด แต่วันนี้ขอพูดนิดหนึ่ง วันนี้ขอ
 พูดนิดหนึ่ง เพราะพูดไว้เพื่อให้เขาเห็นว่าพวกเราก็มีกิน ธรรมยุตไม่ใช่ไงๆ หรือก ธรรมยุตมันก็มี
 ภูมิ แต่เขาไม่พูด เอวัง